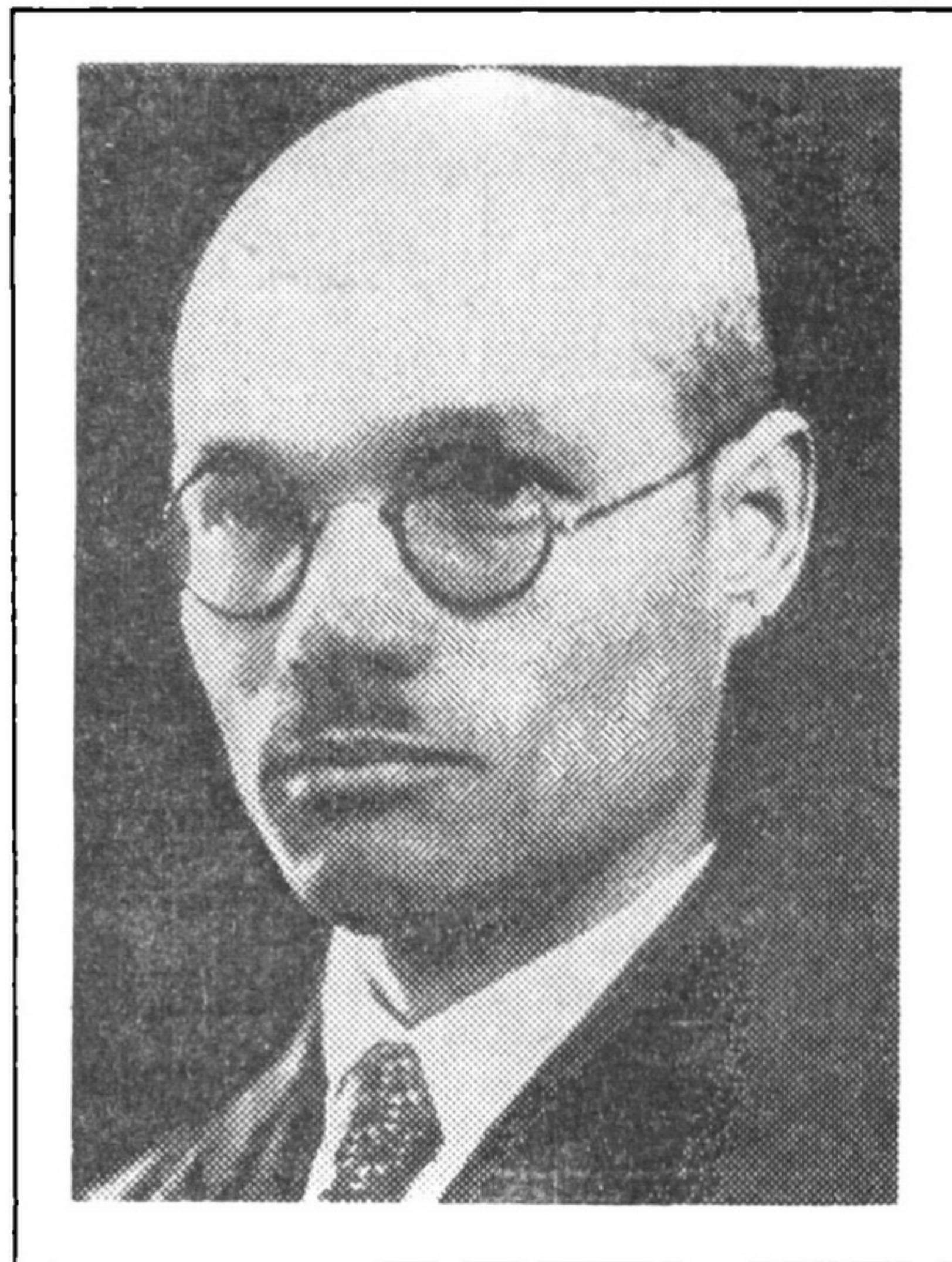

Валерія Шульгіна, Інна Беренбейн

100 років від дня народження ВАЛЕНТИНА КОСТЕНКА

У липні 1995 р. виповнилося 100 років від дня народження видатного українського композитора, музикознавця, талановитого педагога Валентина Григоровича Костенка. В 30-ті роки його твори з успіхом виконувалися відомими музичними колективами, звучали на сценах оперних театрів Харкова, Одеси, Львова у репертуарі кращих вітчизняних співаків

© Шульгіна Валерія Дмитрівна, Київ, 1995
© Беренбейн Інна Семенівна, Київ, 1995

- З. Гайдай, М. Литвиненко-Вольгемут, М. Гришка, І. Паторжинського. До безсумнівних досягнень української оперної музики 30-х років належить його опера «Кармелюк», яку високо оцінила музична критика, підкреслюючи утвердження реалістичних і народних основ музичного мистецтва¹.

В. Костенко, так само, як і інші видатні діячі музичного мистецтва Г. Хотькевич, Д. Ревуцький, П. Козицький, був звинувачений у буржуазному націоналізмі тими критиками, які проповідували ідеї пролетарського інтернаціоналізму в музичному мистецтві й культурі взагалі і злісно вимагали викрити націоналізм на музичному фронті².

Потяг до народної пісні та духовної музики В. Костенко відчув ще в дитинстві. Він виріс у родині регента сільської церкви Уразової слободи Воронежської губернії.

Завдяки чудовому голосу дев'ятирічний Валентин був прийнятий до Петербурзької придворної капели, яку скінчив 1915 р. зі званням учителя хорового співу та теорії музики. Подальшу музичну професійну освіту здобував у Петербурзькій консерваторії, одержавши диплом вільного художника композиції.

У музичній спадщині Валентина Костенка чотири опери («Кармелюк», «Назар Стодоля», «Карпати», «Сава Чалий»), балет «Оживлений степ», великі симфонічні

композиції, скрипковий концерт (на українські народні теми), квартети, тріо, хорові, вокальні та інструментальні твори. Музикознавча діяльність - критичні статті, критико-біографічний нарис про композитора Павла Сеницю, один з перших українських підручників з теорії музики¹.

На жаль, значну частину спадщини В. Костенка не опубліковано. Вона зберігається в рукописах в Центральному державному архіві-музеї літератури й мистецтва України (ф. №328). Матеріали вперше вводяться нами до наукового та культурного обігу. Фонд складається з рукописів опер, симфонічних та камерно-інструментальних творів композитора (ф. №328, оп. №1, с. 1-27), солоспівів на слова Лесі Українки, хорових творів та обробок народних пісень (с. 32-37). Чимало інформації дає листування В. Костенка з дружиною та видатними музикознавцями Л. Архимович і В. Довженком (с. 42-45). Філософські погляди композитора викладені ним в автобіографічній повісті «Моє життя», у творах «Пророк Дажбога» і «Матерія - життя - людина» (с. 39-41).

Серед виданих композицій В. Костенка - «Романтична симфонія» (1927), квартети, «Українська тема з варіаціями» (1930) і «Казачок» (1933) для скрипки, «Два етюди» для фортепіано (1930), хорові твори. Всі вони надруковані в Державному видавництві України в Харкові накладом, що не перевищував тисячі примірників

¹ Архимович Л. Б. Шляхи розвитку української радянської опери. - К.: Муз. Україна, 1970. - С. 51.

² Радянська музика. - 1934. - №1. - С. 24.

¹ Костенко В. Практичний підручник елементарної теорії музики. - Х.: Держвидав України, 1930.

і фактично стали унікальними (зберігаються в ЦНБ).
 Дуже прикро, що ім'я талановитої людини, яка стільки зробила для української культури, сьогодні практично забуте. Огульно звинувачений у 1950 р. В.Костенко провів шість тяжких років у таборах

ГУЛАГу. І хоча в 1956 р. композитор був реабілітований, ще довго діяла заборона на виконання його творів. Помер він у 1960 р., цілком забутий сучасниками.
 Настав час встановити справедливість, відкрити для людей чарівний світ музики В.Костенка.

НЕКРОЛОГИ

Федір Кузьмич САРАНА

Пішов з життя найвизначніший український бібліограф, член Бібліографічної комісії Міжнародної асоціації україністів, тиха, скромна, але потрібна багатьом людина, невтомний трудівник, книгознавець, літературознавець, незамінний науковий консультант, без якого тепер важко буде обходитися спеціалістам книжкової справи.

Федір Сарана (1926 - 1995) усе своє життя віддав служінню книзі. Його колосальна ерудиція, невтомність викликали ширю повагу всіх тих, хто з ним працював.

З 1959 р. наукова діяльність Ф.Сарани пов'язана з Національною академією наук України (завідуючий сектором бібліографії Інституту літератури ім.Т.Шевченка), ЦНБ (головний бібліограф на початку 60-х років). За сумісництвом він завідував редакцією бібліографії Української Радянської Енциклопедії. Пізніше, 1967 - 1988, Сарана очолював редакцію літератури, мови, педагогіки, народної освіти і бібліографії УРЕ.

Федір Кузьмич брав участь у роботі Бібліографічної комісії Міжвідомчої ради з питань бібліотечної роботи (при Міністерстві культури), очолював Бібліографічну комісію Бібліотечної ради при Президії АН УРСР, співпрацював ученій раді Книжкової палати України ім.І.Федорова.

Ф.Сарана опублікував, відредагував, упорядкував кілька сотень праць (у 1993 р. Міністерством культури, Державною бібліотекою було випущено бібліографію вченого), завдяки його ретельним розвідкам були повернуті із небуття імена кількох українських письменників, бібліографів, діячів нашої культури. Чималий внесок Федора Кузьмича в Шевченкіану, за що він й отримав Державну премію України 1980 р. І досі становлять інтерес статті «Антологія Шевченкіани», «Бібліографування Шевченкіани», «Бібліотека Т.Г.Шевченка» тощо. Сарана - упорядник низки книг, присвячених І.Франку, Л.Українці, П.Грабовському та ін., учасник перших двох випусків «Слов'янська філологія на Україні», редактор книги «Скарбниця людського розуму», приурочена до 100-річчя Державної бібліотеки України.

Письменник М.Шумило так писав про Ф.Сарану: «... він заслужив шану, любов і щире визнання. Він справжній ентузіаст своєї справи <...>, безперечний авторитет для своїх товаришів, працелюб, добрий і уважний до всіх, хто б не звернувся до нього».

Але закінчився життєвий шлях людини, чия «доля, - як підкреслювала професор Н.Королевич, - була освячена книгою».

Світла пам'ять про Федора Кузьмича Сарану назавжди залишиться в наших серцях.

